

Kansler Ulrika Wolf-Knuts, tal på jubileumsfesten i Academill, Vasa, 14.12.2018

Broar

Bästa vänner!

Nu håller vi på att avsluta Åbo Akademis hundraårsjubileum med den här stora festen i Åbo Akademi i Vasa. Salen är så gott som fullsatt! Det gläder mig mycket.

Ett helt år av festligheter låter mig ställa frågan: Vad är ett jubileum? Vad händer? Man har sagt att ett jubileum består av tre komponenter. För det första anknyter de som firar sitt jubileum gärna till auktoriteter. Såväl politiska som vetenskapliga och religiösa auktoriteter åberopas. Åbo Akademi grundades som bekant 1918 av åtminstone både politiska och vetenskapliga skäl.

För det andra hänvisar den som firar sitt jubileum till historien. Åbo Akademi ser än idag gärna sina rötter i den Kungliga Akademien i Åbo som grundades 1640 under drottning Kristinas tid. För att ett universitet fanns där då ska ett svenskt universitet finnas där idag också.

För det tredje arrangerar man jubileer för att skapa samhörighet och återskapa det som en gång varit. Dels hedras de som var med från början, dels återskapas det som redan försvunnit.

Jubileer har sin bakgrund bland annat i antiken. I Rom firades jubelfester efter långa och svåra perioder. Meningen var att göra slut på lidandet. Genom att ordna en jubelfest ville man gottgöra vad man förbrutit, man ville ställa till med en försoningsfest. Krasst kan man säga att det var en fråga om mutor för genom festen ville man hålla gudarna på gott humör och vinna tid.

Ett sekel eller hundra år hade blivit en lagom lång tid för att man skulle vilja börja från noll igen, börja från början på nytt. Det nya hela och rena livet skulle börja med nya och hela och rena människor i en ny och hel och ren värld. Hundraårsdagen av Roms grundande sägs vara en förebild för våra jubileer.

Också inom den bibliska sfären firas jubileer. Det sägs att jubel är ett hebreiskt ord. (3 Mos. 25.) *Shofar iobel* var ett vädurshorn som användes som instrument för att väcka lyssnarna till eftertanke. Uttrycket associerades med ett 'iobel-år' och senare med latinets 'jubilare' och vårt 'jubla', 'jubel'. Också här var, och är fortfarande, jubelåret ett nollställningsår. Allt skulle redas upp, skulder skulle återbetalas och tjuvgods återlämnas. Den här etymologin är en folklig tolkning som språkforskarna inte godkänner. Folkliga förklaringar är dock ofta mycket mera slagkraftiga än de vetenskapliga, så av allmänheten kan alla ord på 'jubel' uppfattas som hebreiska, såväl jubelfest och jubeldoktor som jubelidiot och jubelåsna.

Nu har vi kartlagt två av jubileernas rötter. Vi går vidare:

År 1300 hade siffran noll blivit så känd att den väckte intresse också utanför matematikerkretsar, den var underlig och mycket betydelsefull och väckte respekt. Påven förkunnade året som ett jubelår, då allas synder nullifierades genom avlat. Detta gjorde han huvudsakligen för att positionera sig i relation till kätterska rörelser, som ju enligt hans sätt att se var fulla av syndare. Också på andra sätt kunde man iaktta det jämna året. Folk pilgrimsvandrade till Rom, ty de var rädda för att världen kunde gå under efter det året, och måste följaktligen få syndernas förlåtelse för att säkert nå himlen. Man befriades så från skulder och synder. Att få syndernas förlåtelse blev populärt, och snart blev vart 50 och så småningom också vart 25 år jubelår. Nollan hade fått funktionen av en bro som förenade det gamla, som människorna skulle lämna, med det nya, rena.

Motsvarande tankegångar fanns också på 600-talet före Kristus i den zarathustriska religionen. Där hette bron Činvat. Den skulle beträdas av alla som dött. Den ledde till paradiset, men bara för dem som varit snälla, goda och rättskaffens. För dem blev bron bred och bekväm och lätt att gå över. För alla andra smalnade den av så att den som varit dum, egoistisk och falsk mycket lätt föll ner i avgrunden.

Ett jubelår kan ses som en bro, en bro från det gamla till det nya, vägen till paradiset eller helvete. Just nu ska vi avsluta Åbo Akademiens jubelår, i januari är allt rent och fint och nytt igen. Vi har en chans att börja från början, göra om och göra bättre. Vi får nya chanser. Vi får nya möjligheter att lära oss använda omöjliga system för reserapportering, ekonomihantering, studierapportering, bokningssystem och i bästa fall kanske också nya chanser att upptäcka intressanta vetenskapliga sammanhang.

Jubileer är mycket brokiga. Pengarna spelar en avsevärd roll, nationalismen och egenkärleken tyvärr också, samhörigheten med förgångna generationer och kommande kollegor inte att förglömma. Men huvudsaken är att man tar alla chanser att tillbringa en givande stund i likatänkandes eller åtminstone sådana sällskap som man kan argumentera med och firar jubileer så ofta man bara kan. Vi kan själva välja att vara "snälla" och får under kommande hundra år uppleva Åbo Akademi som ett paradiset. Vi kan naturligtvis också välja annorlunda men det blir värst för oss själva.

Nu ska vi fira vår sista fest under vårt jubelår. Varmt välkomna!